

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

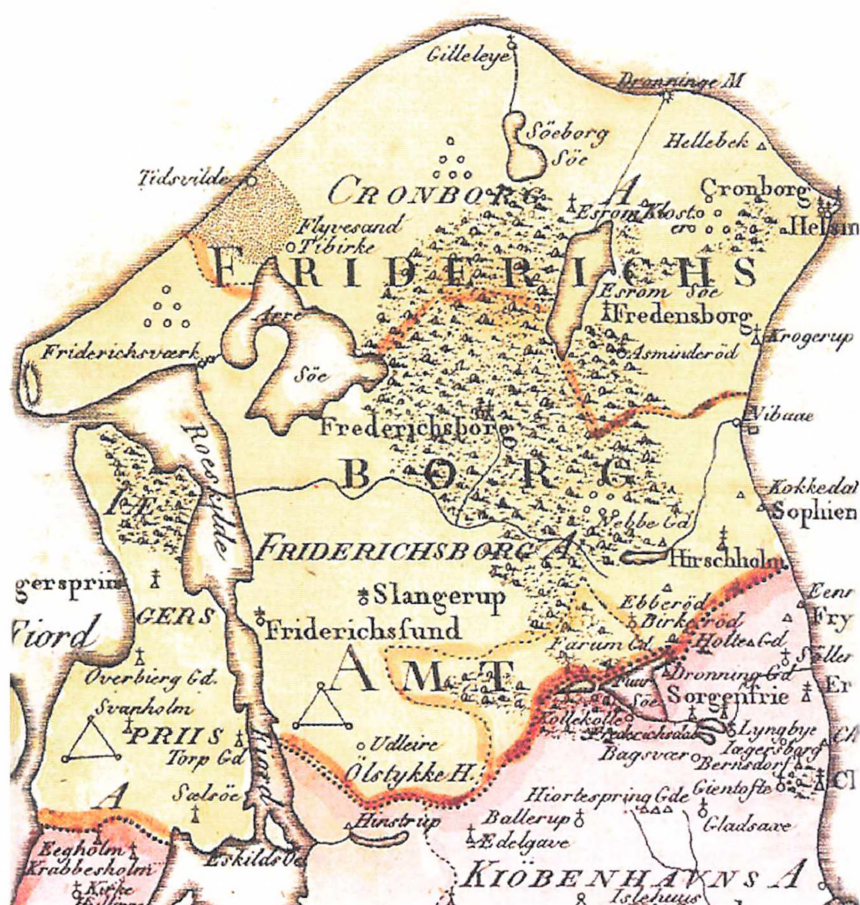
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

fahs

3230

Frederiksborg Amts Historiske Samfund 1906-2006

særnnummer maj 2006
i anledning af 100 års jubilæet

Kære medlem

*Frederiksborg Amts Historiske Samfund
fylder 100 år.*

*Det fejrer vi med en reception på selve dagen,
mandag d. 12. juni kl. 16.00 til kl. 18.00
på Marienlyst Slot i Helsingør*

*Vi glæder os til at se jer
På foreningens vegne*

Bestyrelsen

Vi indbyder hermed medlemmer og venner, samarbejdspartnere fra museerne, de lokalhistoriske arkiver og foreninger, sponsorer og andre der gennem årene har støttet foreningens arbejde til en reception i de smukke og historiske omgivelser på Marienlyst Slot, Marienlyst Alle 32. 3000 Helsingør

fahs

FAHS er medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund og udkommer fire gange om året; i februar, april, august og november.

Artikler til bladet sendes til:

FAHS, v/ Eva Stennicke
c/o Helsingør Kommunes Biblioteker,
Marienlyst Alle 4, 3000 Helsingør.
Telefon: 4928 3622, fax: 4928 3627.
E-mail: eva.stennicke@comhem.se

Redaktion

Bibliotekar
Eva Stennicke
(ansvarshavende red.)
Layout, sats og
tilrettelæggelse:
Eva Stennicke

Tryk: FOA

Hjemmeside og adgang til årbogsregister: www.fahs.dk

Indmeldelse, spørgsmål omkring medlemskab og lign.:
Eva Stennicke - se e-mail, tlf. nr. og adresse ovenfor.

Et glimt af 100 års historie Fra Frederiksborg Amt

af Torben Bill-Jessen

Den 12. juni 1906 mødtes en kreds af mænd i forhallen til teatersalen på Hotel Marienlyst i Helsingør. Initiativtageren var kunstmaler og bogtrykker Kristian Kongstad, der må anses som samfundets egentlige stifter. Kongstad havde især haft kontakt med ingeniør Frederik Kaas og redaktør Welsch, og sammen havde de indbudt en række personer fra amtets forskellige egne.

På den tid var der ud over landet en stærk historisk bevidsthed og et ønske om bevaring af de fortidsminder, der endnu var tilbage i det danske landskab og som ofte ved uforstand eller ligegyldighed ødelagdes. Mange steder i landet ønskede man en større forståelse af den lokale tradition og historie. Ribe-egnen var den første der i 1902 fik et historisk samfund, men hurtigt kom andre efter, og altså Frederiksborg Amt i 1906.

Ved mødet på Marienlyst overtog cand. jur. Mourier fra Helsingør dirigentpladsen og ingeniør Frederik Kaas, ligeledes Helsingør, fremlagde et lovudkast, hvor samfundets formål blev ridset op. Formålet var »at vække og bevare den historiske Sans ved at fremdrage den stedlige Historie og at værne om de synlige Fortidsminder, der findes i Amtet. Formaalet søges naaet dels ved Afholdelse af offentlige Møder med Foredrag rundt om i Amtet dels ved Udgivelse af en Aarvog eller mindre Hæfter i saa stort Omfang, som Sam-

fundets Pengemidler tillader det«. Herefter valgtes en foreløbig bestyrelse på ni medlemmer. Den kom til at bestå af oberst H. W. Harbou, ingeniør Frederik Kaas og lærer Laurits Pedersen alle fra Helsingør, højskoleforstander Holger Begtrup og rektor Karl Hude fra Hillerød, kunstmaler og bogtrykker Kristian Kongstad og kommunesekretær Valdemar Seeger fra Fredensborg, overlæ-

*Kristian Kongstad (1867-1929)
Frederiksborg Amts Historiske Samfunds
stifter (selvportræt)*

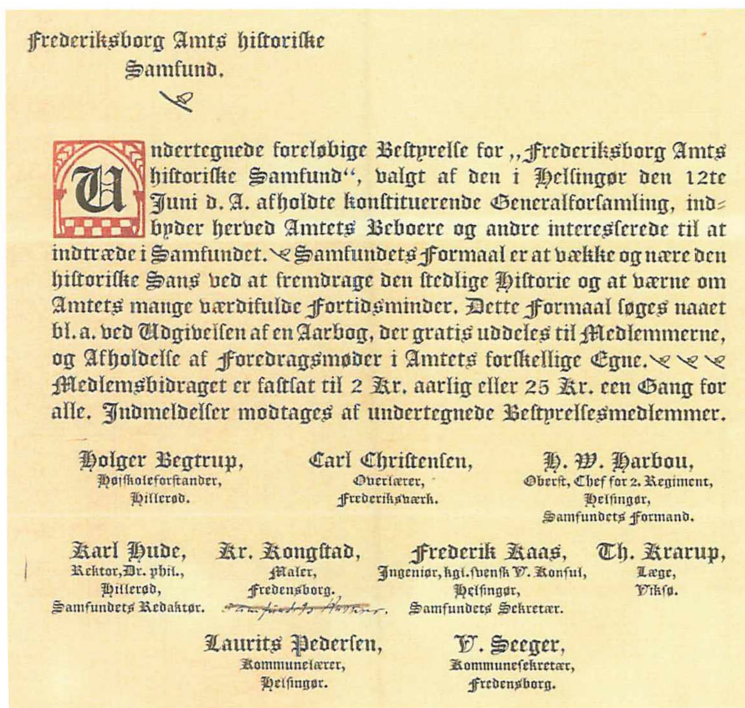
rer Karl Christensen fra Frederiksværk og læge Theodor Krarup fra Veksø. Man blev enige om at afholde en generalforsamling efter et halvt år, og kontingentet blev fastsat til 2 kr.

Der meldte sig straks 40 medlemmer. Nordsjællands aviser var dagen efter meget positive overfor den nystartede forening og alle gav de deres støtte.

Frederiksborg Amts Avis bemærkede dog »at det forekommer os at Dannelsen er foregaaet på et noget for snævert Grundlag, Repræsentanter for Landbostanden saa man saaledes slet ikke«. Det første bestyrelsesmøde blev afholdt den 24. juni 1906,

hvor oberst Harbou blev valgt til formand. Man enedes om at lave en skriftlig invitation for at få folk til at melde sig ind i foreningen. Indbydelsen var underskrevet af den midlertidige bestyrelse og blev anbefalet af 40 kendte mænd, blandt dem indenrigsminister Sigurd Berg, amtmand og greve Schulin, Helsingørs borgmester Rosenstand, en landstingsmand og fire folketingsmænd, tre amtsrådsmedlemmer og seks redaktører, ti præster og skolefolk samt godsejere, proprietærer og direktører.

Indbydelsen virkede, for inden årets udgang kunne foreningen mønstre 308 medlemmer.

DE FØRSTE 50 ÅR

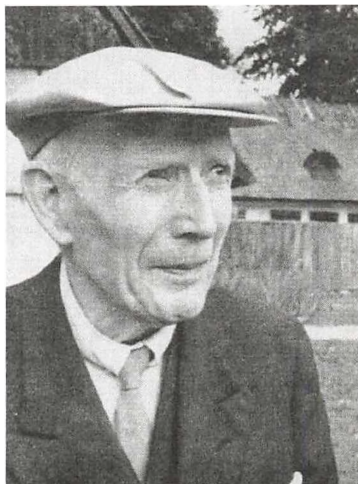
I Frederiksborg Amts Avis den 8. september 1956 skrev Anders Uhrskov (1881-1971) en artikel i anledning af samfundets 50 års jubilæum.

Anders Uhrskov havde et indgående kendskab til foreningen, da han sad i samfundets bestyrelse fra 1914 til 1960. Desuden havde han som aktiv skribent bidraget med adskillige bøger og mange artikler. Herunder bringes et uddrag af Anders Uhrskovs artikel om Frederiksborg Amts Historiske Samfunds første 50 år.

»Den 13. februar 1907 blev den første ordinære generalforsamling afholdt i Hillerød. Her vedtoges foreningens første love. Ved den lejlighed blev skoleinspektør P. Petersen, Hillerød indvalgt i bestyrelsen, hvor han fik stor betydning. Den første årbog udkom i februar 1907, den var på 116 sider og indeholdt tre afhandlinger. Samfundet havde 421 medlemmer foruden 6 livsvarige - et meget pænt resultat.

I årets løb blev der afholdt tre møder med historiske foredrag. Det største var mødet ved Gurre slots ruin den 1. september. Det havde samlet stor tilslutning, idet omkring 650 mennesker var mødt op for at høre højskoleforstander Holger Begtrup gøre rede for sådanne historiske møders betydning.

Arbejdet gik nu sin gang. Der udsendtes hvert år en årbog, og der afholdtes 3-5 møder med behandling af stedlige historiske emner. Besøget har dog været dalende, og mødetallet gik efterhånden ned til et par om året. 1914 valgtes to mænd ind i bestyrelsen, der begge fik en del at gøre. Det var adjunkt H. Boisen, Hillerød, og daværende højskolelærer Anders Uhrskov, Frederiksborg Højskole.

Anders Uhrskov (1881-1971)

Foto: Hillerød Lokalhistoriske Arkiv

Medlemstallet ville ikke rigtig stige. 1914 var det på 411. Året efter forsøgte man en ny vej, idet man i stedet for årbog udsendte en ny udgave af Joachim Junges »Den nord-sjællandske Landalmues Karakter, Skikke, Meninger og Sprog« ved Hans Ellekilde. Det hjalp dog ikke på medlemstallet - emnet var vel for fjært - og 1915 var man nede på 382 medlemmer.

Der måtte gøres noget, og tilfældet kom til hjælp. Der levede i Hillerød en gammel bonde fra Vejby, folketingsmand Lars Larsen. Han havde lidt økonomisk skibbrud og sad nu og holdt livet oppe ved at dukke ned i sine barndoms minder fra fyrreerne. I årenes løb havde han skrevet en lang række artikler i Frederiksborg Amtstidende og i Frederiksborg Amts Avis. På dette tidspunkt var det i Nordsjællands Venstreblad. I 1917 henvendte han sig til Anders Uhrskov og spurgte, om denne ikke kunne tænke sig at nedskrive hans erindringer. Det kunne Uhrskov godt, og resultatet blev en bog med den lidt besværlige titel »Nord-

sjællandsk Landsbyliv i ældre Tid på Grundlag af fhv. Folketingsmand Lars Larsens Beretninger«. Historisk Samfund påtog sig at udgive bogen, den blev trykt i 1918 og udsendtes i begyndelsen af 1919.

Men imidlertid skete der det, at samfundets formand, oberst H. W. Harbou, i slutningen af året 1918 afgik ved døden. Rektor Hude fungerede som formand, men en ny skulle jo vælges. Der var i bestyrelsen to mænd, der ifølge evner, alder og position kunne egne sig til dette hverv, det var rektor Hude og skoleinspektør Petersen, begge Hillerød. Men, men, men ... trods al højlig elskværdighed dem imellem var der langt fra en doktor i klassisk filologi som Karl Hude og til en seminarist som P. Petersen. Man kan vist sige, at den ene ikke ønskede den anden valgt og omvendt. Men skoleinspektøren var en klog mand, han kendte mennesker, og han forstod at trykke på de rette knapper. Han fattede en plan, og en dag betroede han mig, hvad den gik ud på, samtidig med, at jeg fik et klap på skulderen. Jeg opfattede udmærket både, hvad han sagde, og hvad han ikke sagde.

Rektor Hude indkaldte til bestyrelsesmøde, det blev holdt i Frederiksborg Statskoles lærerværelse og det var velbesøgt. Der var en vis spænding i luften, da rektor Hude udbad sig forslag til ny formand. Skoleinspektør Petersen rejste sig og foreslog i velvalgte ord adjunkt Boisen. Hude trak vejret et par gange, men fattede sig hurtigt og sluttede sig til forslaget. Han satte megen pris på Boisen, der var en dygtig og afholdt historielærer ved skolen og desuden som rektor selv en stiv latiner. For så vidt var alt godt. Men den gamle modvilje mellem bonde og embedsmand var ikke helt uddød, og nu tog sparekassedirektør, gård-ejer J. P. Bjellekær ordet for at anbefale højskolelærer Uhrskov, der stod befolkningen

nær, og som man gerne så valgt. Gårdejer N. J. Andersen, Mørdrup, gav sin tilslutning hertil. Man skred til afstemning, der foregik skriftlig. Jeg var ikke i mindste måde spændt på resultatet. Jeg vidste, hvordan det ville gå. Jeg fik tre stemmer og Boisen resten, dvs.. det dobbelte. Han var overrasket og glad, men hvem der navnlig hyggede sig, var skoleinspektøren. Han fik i øvrigt lejlighed til at vinde endnu en sejr i aftenens løb. Efter bestyrelsesmødets slutning holdt skriftudvalget - Boisen, Petersen og jeg - et lille uformelt møde henne i et hjørne af værelset. Ved en snild manøvre magede skoleinspektøren det så, at Boisen foreslog mig til formand for skriftudvalget. Det var jeg glad for, thi det var der, det foregik. Adjunkt, senere lektor, Boisen og jeg kunne altså gå hjem med hver en fjer i hatten. Man aftenen var skoleinspektørens, det var der ingen tvivl om.

Valget af formand var nu rigtigt nok. Lektor Boisen var en meget kyndig historiker, han forstod at vurdere et manuskript, og han evnede at lempe, hvor der skulle lempe. På andre områder var der måske et og andet, jeg kunne. Vi udfyldte hinanden godt, og trods store forskelligheder arbejdede vi udmærket sammen. Det havde knebet for historisk samfund at få landbefolkningen i tale, men Lars Larsen-bogen gjorde sin virkning. Landboerne følte, at han var en af deres egne, og 1918-19 skaffede samfundet 225 nye medlemmer, så regnskabsåret sluttede med i alt 631 medlemmer.

Der fulgte nu en række frugtbare år, hvor meget skete. Til minde om Peder Hersleb lod samfundet efter tegning af Kr. Kongstad indsætte en mindetavle over døren til Hillerød præstegård med følgende indskrift: »Her boede præsten Peder Hersleb fra 1718 til 1724. Han var Fattiges Velgører, Syges Hjælper, Skolebørns Talsmand«.

*Ejendommen Kannikestræde i Hillerød med mindetavlen over præsten Peder Hersleb
Foto: Torben Bill-Jessen*

1923 udsendte man bygningshistorikeren Fr. Weilbachs rigt illustrerede bog om Frederiksborg slot. En tilsvarende om Fredensborg slot udkom 1928. Men 1924 slog man det store slag: Man udsendte en bog på 363 sider om Hillerød by. Hovedafsnittet, der var på 142 sider, omhandlede byens historie indtil 1864 og var udarbejdet af en ung historiker, mag.art. Victor Hermansen. Så vel funderet var denne skildring, at den næsten uden ændringer kunne gå over i »Hillerødbogen«, som Hillerød byråd udsendte 1948.

Et andet afsnit af særlig værdi var »Gamle Folk fortæller« af skoleinspektør Petersen. Ved hjælp af et tilskud på 2.000 kr. fra Hillerød byråd kunne man pryde bogen med en lang række tegninger udført af Kr. Kongstad. Økonomisk set var bogen et vove-stykke, men da det lykkedes at fremskaffe 400 forudbestillinger á 4 kr., klarede vi os igennem uden underskud. Desuden kom bogen i boghandlen, men er nu udsolgt og sjælden.

1926 udsendte historisk samfund Carl Christensens bog om Frederiksværk, ligeledes illustreret af Kongstad. 1929 fulgte »Frederiksborg Amts Stednavne«, udgivet af stednavneudvalget. 1933 udgav man en bog af Bjørn Korerup om Frederiksborg Statsskole. 1931 havde man udsendt det hidtil digreste bind, samfundet har publiceret: Arne Sundbo: »Frederikssunds og Købstaden Slangerups Historie«, der er på 416 sider. 1937 fulgte anden del af samme, der førte Frederikssunds historie op til 1870, begge med tegninger af Viggo Bang. I øvrigt fortsatte man med at udsende almindelige årbøger, når der ikke var andet på trapperne.

1938 skete der et skifte i historisk samfunds ledelse, idet lektor Boisen, der følte sig træt, ønskede at gå af som formand. I hans sted valgtes museumsdirektør Knud Klem, Helsingør. Samfundet har altså i de forløbne 50 år kun haft tre formænd, hvad der tyder på en betydelig stabilitet. Boisen blev dog i bestyrelsen og bevarede sæde i

skriftudvalget indtil sin død i 1946. Det kneb stadig noget at erhveve så mange nye medlemmer, at det kunne opveje afgangens på grund af dødsfald og bortrejse. Man forsøgte sig derfor med begrænsede subscriptions. 1938-40 udsendte man således Anders Uhrskovs tre bind »Fra Stavnsbaand til vore Dage«, hvorpå man havde 395 abonnenter, desuden steg medlemstallet noget. 1942-43 løste samfundet en opgave, der længe havde været drøftet, idet man udsendte »Hjemstavnsbog for Frederiksborg Amt«, et værk på 392 sider og med en lang række afhandlinger. Foruden at denne bog kunne være til glæde for enhver nordsjællandsk læser, var det meningen, at

den skulle benyttes omkring i amtets skoler. Dette lykkedes også, idet man fik ikke mindre end 1.363 abonnenter.

1950 udsendte samfundet en fin bog »Christian IVs Frederiksborg« af Jan Steenberg og 1954 »Dagligt Liv på en nordsjællandsk Bondegård i Midten af forrige Århundrede« af Bodil Høyer. Denne bog, der giver en levende skildring af Sylvestslægten, har fået mange købere, og den fortjener endnu flere. I de senere år har historisk samfund under ledelse af museumsdirektørerne Klem og Jørgen Paulsen indbudt til sommer ture i historiske interessante egne. Disse ture har været både velbesøgte og skattede.«

Historisk samfunds jubilæums møde

Frederiksborg Amts historiske Samfund holdt i forgaars møde i Helsingør, og sammenkomsten fejredes som en jubilæumsfest i anledning af samfundets 50 aars bestaaen.

Man besaa karmelitterklostret, det byhistoriske arkiv og Marienlyst slot.

Ved en paafølgende festmiddag paa Marienlyst gav formanden, direktør K. Klem, et rids af foreningens historie gennem de forløbne 50 aar.

Han fortalte herunder, at der i foreningens første aar var nogen utilfredshed med, at møderne i Helsingør holdtes i »Industriforeningen«, der var »arbejdsgivernes højborg og et sted, hvor arbejderne ikke yndede at komme.«

Foreningens formaal er at vække og nære den historiske interesse, og man virker dels gennem møder, dels ved publikationer. I foreningens første aar kunne man holde meget store møder. Et møde ved Gurre samlede saaledes ca. 700 deltagere. De deltagende landmænd stillede ikke

blot vogne til raadighed til transport af mødedeltagerne, men de tog tillige aftensmad med, saa folk kunne blive bospiste.

Direktør Klem fastslog med hensyn til samfundets publikationer, at faghistorikere naturligvis ikke kan undværes; men det er vigtigt, at lokalhistorikerne i stærkest mulig grad ogsaa er med i arbejdet, og paa dette felt er der stadig en opgave at løse. I andre amter er man i den henseende naaet noget længere frem, end tilfældet er her i Frederiksborg amt. Det behøver ikke at være historiske emner, der behandles, idet beskrivelser af nutidige forhold ogsaa har interesse.

Som mand, der har betydet meget for foreningen, nævnte taleren bl. a. lektor Bojsen, pastor Villads Christensen og forfatteren Anders Uhrskov. I denne forbindelse takkede direktør Klem sidstnævnte og Amtsavisen for den kronik om Frederiksborg Amts historiske Samfund, som bladet bragte i forrige uge.

Amtsforsvalter V. Thalbitzer fortalte forskellige barndomsindringer fra Helsingør i 1830'erne.

Festlighederne i forbindelse med 50 års jubilæet 1956 foregik den 9. september, da forskellige omstændigheder gjorde det umuligt at afholde jubilæet på selve dagen den 12. juni. Her ses omtalen i Frederiksborg Amts Avis.

De næste 50 år

Årbøgerne

Fra begyndelsen har en af grundpillerne i samfundet været årbogen til medlemmerne. I de første love fra 1907 nævnes under formålet, at det blandt andet opnås ved udgivelsen af en årbog »hvori Emner af den stedlige Historie behandles på en jævn og let læselig Maade, samt endelig ved at tilskynde til og mulig fremhjelpe Udgivelsen af samlede Bearbejdelser af historiske Emner, der særlig vedrører Amtet«.

Dette har samfundet forsøgt at leve op til gennem alle årene og har altid prøvet at få amtets egne beboere til at gribe pennen.

1906-1922

Udseendet af de første årbøger fra 1906 til 1922 med de tre byvåben på, havde kunstmaler og bogtrykker Kristian Kongstad en afgørende indflydelse på. Byvåbene symboliserede amtets tre købstæder, Helsingør, Hillerød og Frederikssund. De fleste af årbøgerne i denne periode var bøger med vekslende indhold.

I 1915 og 1918 forsøgte man, som tidligere nævnt, at gå nye veje med »Den nordsjællandske Landalmues Karakter, Skikke, Meningen og Sprog« og »Nordsjællandsk Landsbyliv i ældre Tid«.

1927-1951

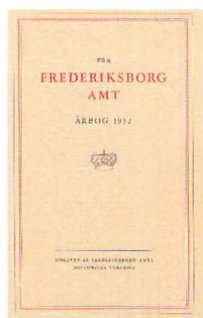
I perioden 1927-1951 stod foreningen for adskillige store udgivelser, jvf. Anders Uhrskovs beretning. Ser man bort fra disse, beholdt årbøgerne formatet, samtidig med at de fik et moderne tilsnit.

Det var i denne periode, at Vilh. Møller-Christensen blev opmærksom på resterne af Æbelholt Kloster og begyndte et udgravningsarbejde, der blev fortsat af Nationalmuseet.

Historisk Samfund var blandt de mange »nordsjællændere«, der støttede Møller-Christensen i hans ønske om at Æbelholt skulle udgraves, undersøges og bevares. I 1948-årbogen gjorde han rede for sine undersøgelser og rettede samtidig kritik mod Nationalmuseets udgravninger. Redaktionen af årbogen gav plads til at C. G. Schultz fra museet kunne svare på kritikken.

1952-1967

I 1952 fik årbøgerne både et nyt format (de blev gjort højere) og nyt udseende. Dette format beholdt man indtil 1967. A. P. Larsens bog »Naturfredning i Frederiksborg Amt« udkom i 1957 og i 1959 kom som årbog den omfattende beskrivelse af Sct. Olai Kirke i Helsingør af Henning Henningsen. I 1961 valgte man at udgive Lauritz Engelseft »Mine Vandringer i Sjælland i Juni 1797«. De følgende år udkom den ene år-

bog efter den anden med en lang række vekslende artikler om stort og småt her i Nordsjælland.

1968/69-1986

Med Henning Henningsens »Skippere, Klarerere og Toldere«, der udkom som årbog for 1968-69, ændredes formatet igen. Det gamle format var for smalt til billeder og man gik samtidig væk fra den sædvanlige brune forside over til forsider, hvor billedet havde relation til indholdet. Dette format brugte man til og med årbog 1986.

Året før, i 1985 udkom den længe savnede bog om modstandsbevægelsen i Frederiksborg Amt. Bogen blev til i samarbejde med Frederiksborg amtsråd og udkom både som årbog til medlemmerne og som særtryk.

75-års jubilæet

Da foreningen ved 75-års jubilæet i 1981 udgav »På strejftog i gamle fotografier«, afveg man dog fra det vedtagne format. Bogen bestod udelukkende af billeder med tilhørende tekster, hvorfor formatet blev gjort endnu bredere. Bestyrelsen ønskede ved jubilæet at udgive en billedbog, der illustrerede amtet på den tid, da foreningen blev stiftet. I forordet takkes de mange lokalarkiver, som havde udlånt billederne.

1987-2000 og »Fortæl din historie«

Med årbøgerne fra 1987 til 2000 gik man tilbage til formatet fra 1981. Det var som sagt betydeligt bredere og det var lettere at præsentere tekst og billeder.

I 1989 gennemførte Frederiksborg Amts Historiske Samfund indsamlingskampagnen »Fortæl din historie«. Selve kampagnen var sponsoreret af Wiibroe Bryggeri. Fra direktionens side havde man ønsket at markere virksomhedens 150 års jubilæum med et kulturelt tiltag i »Wiibroe Amt«. Der kom ikke mindre end 350 besvarelser til skriftudvalget. Omfangsmæssigt varierede historierne fra minimumskravet på fire A4 ark til flere hundrede maskinskrrevne sider. Samarbejdet med Wiibroe betød, at Frederiks-